

Martin Bauer:

PRÁGA, A MÁGIKUS VÁROS

„Amiképpen a tanítónéni kijelöli a gyerekeknek a legfontosabb szövegrészeket, ugyanígy a Vltava maga mutatja meg Prága városának legfontosabb helyeit, és ez akkor is így van, ha mégsem így lenne...”

Kellemes vasárnapi koraeste van, otthon üldögélek kedvenc karosszékemben, kortyolgom a kávémat, szóval csak úgy pihengetek, töprengem a magam apró kis dolgairól, no meg arról, vajon felvegyem-e a telefont, amely már jóideje szól. A modern technikának köszönhetően láthatom, hogy magyar barátom, K. csörgedezik, valószínűleg immár a messzi Budapestről, netán a valamivel közelebbi Český Krumlov városkájából, ahol mostanság lakik, esetleg a még közelebbi prágai Arany Tigris kiskocsmából, ahol átmeneti szállása található... Így hát végül felveszem, és barátian, egyben amolyan megszokott provokációként csak annyit szólok bele: Egen, Egen, szia, szia... Igaz, nem is tudnék sokkal többet, és azt sem tudom pontosan, mit jelentenek ezek a szavak, de hallottam, hogy egyes magyarok valami ilyesmit mondanak a telefonba. Péter elneveti magát, és ékes csehséggel rám zúdít egy rakás információt, feladatokat oszt rám, egyiket a másik után, én azonban szerencsére a következő pillanatban már nem is emlékszem rájuk, az egyetlen, ami megmaradt bennem, hogy arra kért: írjak valami rövid eszme-futatást Prágáról, aztán egyre érthetlenebb lesz a csehsége, elkezd a honoráriumról beszélni, és amikor kimondja az összeget, addigra már magyarul beszél csak, de engem nem bosszant fel, én már megszoktam, mindig ezt csinálja... Aztán megint visszatér a csehre és kijelenti, hogy a világ megőrült, és hogy körülöttünk minden afféle posztmodern tragédia, meg persze Szodoma és Gomora, és a vége már megint nehezen érthető, így nem vagyok biztos benne, hogy még a téli depressziója van-e vagy már megérkezett a tavaszi, de ez úgyis egyre megy, így aztán inkább lerakom a telefont.

Már-már úgy tűnik, hogy folytathatom az ejtőzést, amikor belibben a szobámba az én szerelmes asszonykám, akinek egyetlen, de annál hatalmasabb hibája az, hogy nem bírja, ha nyugton vagyok, és mindig keres valami ürügyet, amivel elfoglalhat végre. Csakhogy már mindenütt kitakarítottam és mindent sorba rendeztem, sőt még a rajtam lévő ruha is éppen a megfelelő, a mackóm meg a háziszvetterem, egyszóval nincs mit mondanom,

így hát odalép az ablakhoz és kitarja, és ezzel rám engedi a kellemetlen, hűvös levegőt, csakhogy ezzel a levegővel együtt szobámba lebben a szépséges Prága is, akiről végül is írnom kellene valamit... Tettetett lelkesedéssel az ablaknál termek, és édes jutalomként ezért az elviselhetetlen téli hidegért megpillantok a szemközti járdán két vöröshajú kisasszonyt, és a háttérből hallok, amint az asszonykám lemondóan sóhajt és kilép a szobából, én pedig a győztes magabiztosságával szívom tovább magamba a prágai levegőt, s közben mintha a legendás cseh underground zenekar, a Plastic People of the Universe soraikat hallanám:

„... mágikus éjjel, elérkezett az idő, Prágában élünk, ott, ahol maga a Szellem jelenik meg egyszer...”

És máris tudom, miről kell írnom, hiszen itt, ebből a holešovicei ablakból éppen a város legmágikusabb negyedét láthatom, nevezetesen Holešovicét, a Letná-parkot és a Várat.

Egyenesen az ablakból bámulhatom ezt a titokzatos szépséget – és maguk? Mielőtt ide jönnének, e városba, vagy akár ehhez az ablakhoz, előbb vegyenek a kezükbe egy földrajzi térképet, Európáét, keressék meg a közepét – igen, ott van Csehország! Na jó, ott van Magyarország is, ezen most nem fogunk összeveszni, de azért Csehország még inkább ott van, és kész... Nem lehet nem észrevenni, ahogyan a természet maga kijelölte a cseh medence területét azokkal a hegyekkel (Morvaországot ebben az esetben figyelmen kívül hagyjuk), éppúgy, mint Magyarországnak a Kárpát-medencét. A területet határoló hegyek és dombvidékek jól láthatóan rombusz, vagy inkább kör alakban fekszenek, és ennek a területnek a középpontjában épült Prága városa. Aki pedig a középpontot uralja, az az egész országot uralja.

Az ország közepén folyik végig a Vltava (azaz a Moldova, a 'vad folyó'), amely afféle 'életfa'-ként vagy 'axis mundi'-ként nyúlik végig a medencén, ráadásul 'fölfelé' folyva! Összekötte Prágát a Říp magaslatával (ez a cseh legendák szent hegye), ahol egyesül a kisebb Labe-folyóval (az Elba, a 'fehér víz'), majd folytatja útját északi irányba, egészen az ország határáig és azon is túl...

De térjünk vissza Prágához. A folyó itteni szakasza a város közepénél, a prágai vár előtt éles kanyart vesz, és így hozza létre a holešovicei ívet, oly módon, mint ha maga is hangsúlyozni akarná a középpont jelentőségét, kijelölve magának ezt a legfontosabb teret. Itt található a prágai vár, amely egykor királyok, ma pedig államfők székhelye, és a Letná fennsíkjának hatalmas területe – ez utóbbi olyan, mint egy tábla, amely valamiféle ismeretlen és megfejtethetlen okból nem lett telerajzolva,

beépítve az idők során, és mindmáig üres és lakatlan. És itt van Holešovice, amely viszont már az őskorban is lakott vidék volt, és nem kizárt, hogy már a kelták innen irányították az országot, ugyanúgy, mint az utánuk érkező markománok. Ha a holešovicei ívet elektronikus tollal rajzolnánk rá egy térképre, egy mágikus szem jelenne meg, és ha megjelenlénk a területet határoló hegyek által kijelölt kereteket is, egy meglepően különleges szimbólumot kapnánk, amely külön fejezetet érdemelne!

De most térjünk vissza a rágai várhoz – a régi monda alapján a jövendőmondó fejedelemasszony, Libuše volt a város alapítója, aki apja nyomdokába lépve uralkodott. Az emberek kívánságára a fejedelemasszony férjet választott, Přemysl Oráč személyében (Szántóvető Přemysl, cseh mondabeli alak), aki ökrei leheletével szántotta fel a földterületet, és szimbolikusan ezekkel a kiszántott barázdákkal választotta el egymástól a káoszt és a rendet. Ugyancsak ő alapította azt az uralkodó-dinasztiát (a Přemysl-családot), amely a magyar Árpád-házhoz hasonlatos szerepet töltött be az ország életében, és amelynek kihalásával ért véget a csehek 'aranykora'. Már a család neve is sokatmondó: a přemyslivý annyit tesz, mint gondolkodó, elmélkedő, töprengő hajlamú ember... (Még egy érdekesség: az egyik kései utódot viszont Nezamyslnek hívták, ami nagyjából az ellenkezőjét jelenti – ebből is látható, hogy a világon mindennek megvan a maga ellentéte...)

De térjünk vissza a fejedelemasszonyhoz, aki a jövendölés segítségével talált magának férjet, népének pedig vezetőt és új lakó területet. A vyšehrady sziklák ormára állva azután népe előtt is felfedte látomását, amely a Kosmas-krónikában olvasható:

„Látok egy hatalmas nagy várat, mellynek dicsősége felszárnyal majdan az eget magasába, és alant terül el egy város (...), mellynek határait a Vltava folyamának hullámai jelölik ki. (...) És rátaláltok ottan egy emberfiára, aki az erdőrengetegnek közepén egy háznak küszöbét ácsolja éppen...” (A 'küszöb' szó csehül 'prah', és sokak szerint innen ered Praha városának neve.) „S mivel az alacsony küszöb a nagyurakat is főhajtásra készíti, a felépítendő vár neve is Praha legyen.”

Így történt, hogy a Přemysl-család egyes tagjai is innen vezették országukat, és itt ténykedett a királyi koronát öröklő IV. Károly császár is, aki Prágát az akkori Európa központjává varázsolta. Pontosabban fogalmazva: a centrum, a középpont bűvkörét kiterjesztette egész Európára. Számátalan csodálatos épület látható itt mindmáig e korokból, amelyek közül legfontosabb a Prága híd (természetesen az éppen az idén megalapításának 650.

évfordulóját ünneplő Károly-hídról van szó!), amely egyrészt összekötötte a két városrészt, másrészt azonban szimbolikusan a folyó által kettéválasztott országot is örök egységbe forrasztotta.

Álljunk csak meg egy pillanatra az óvárosi oldal hídtornyánál. Ha a torony nyugati portáljának közepén állunk a nyári napforduló idején, és a prágai vár felé nézünk, megláthatjuk, amint a lemenő nap korongja meghajol a Szent Vitus székesegyház fölött, keresztül hasítja a főtornyot és megpihen a főoltár helyén, amely mögött ott van Szent Vitus sírja – a székesegyház patrónusáé, aki egyben a hídtorony és az egész híd őrzője is. Szép idő esetén tehát láthatjuk, amint beteljesül e három fontos építmény asztrológiai és szimbolikus egyesülése a napforduló szentjének áldásával.

Ezzel pedig elérkeztünk következő pihenőnkhez, a prágai vár talán legfontosabb épületéhez, a Szent Vituskatedrálishoz. Azelőtt rotunda állt a helyén, még előtte pedig számos pogány szentet tiszteltek itt, hiszen tudnivaló, hogy már a Prága előtti időkben is szent helyként tisztelték a területet, leborulva akkori isteneik előtt. És nem hagyhatom említés nélkül a kissé hóbortos II. Rudolfot sem, a művészetek, tudományok és persze a mágia szerelmesét, aki ismét felvirágoztatta a várost, régi dicsőségére emlékeztetve lakóit és vándorait, vendégeit. II. Rudolfnak köszönhetjük az Arany utcácskát, amely mindmáig őrzi egyedülálló varázsát, annak ellenére is, hogy nappal már csak afféle turista-látványosságként szolgál.

Minden egyes uralkodó befolyásolta a vár atmoszféráját, még a kommunizmus idején is – ekkoriban a sötét titokzatosság és a titkosrendőrség rémeinek sajátos szaga érződött a környéken. Mai légköre pedig... Európai is meg nem is, sajátosan büszke és egy kicsit távolságtartó, kimért, no meg elfogult is – egyszerűen olyan, mint az ország jelenlegi köztársasági elnöke. Aki a várba látogat, annak javasolom első lépésként a Fekete Ökör kiskocsmá megtekintését és 'kipróbálását' –, ez az alapja annak, hogy az ember egy kicsit másképpen kezdjen gondolkodni, hogy felkészüljön mindarra, ami majd a vár területén fogadja! Nem tartom kizártnak, hogy ezt az ökröt maga Přemysl Oráč hagyta itt nekünk, de ne féljenek, akad azért errefelé számtalan ökör a mai korból is...

Következő állomásunk a Letná, ez a kiterjedt, pusztá fennsík, amely a prágai vártól egészen Holešovicéig nyúlik. Régen számos hadsereg táborozott e területen, ahonnan egyébként csodálatos kilátás nyílik a városra. Zsigmond király innen figyelhette kereszteseinek a huszita alakulatoktól elszenvedett vereségét a szemközti Vítkov-hegyen, és jobbnak látta gyorsan megkoronáztatni

magát, aztán zsupsz, már menekült is az országból. De a kommunista időkben sem tudtak megszabadulni a katonaság és a terület összekapcsolásának kényszerétől, és kedvenc helyükön, az itteni 'vörös stadionban', a Sparta Praha otthonában felállított tribünökről gyönyörködtek a hangoskodó, éljenző, zászlókat lengető tömegekben, no meg a katonák rideg és rendezett felvonulásában. Fejük felett vadászgépek szálltak el, és én mint kisgyerek, arra gondoltam, hogy a Letná szó a repülésből ered (a csehben a 'létáni' repülést jelent), sőt az egész terület egy repülőterre emlékeztetett... És azon képzelegtem, hogy itt, Európa szívében és Prága közepén szállnak majd le a földönkívüliek, és odamennek a telefonfülkéhez és feltárcsázzák Németországban E. von Dänikent, hadd örüljön szegény, hogy itt vannak... Ez persze a lehető leglehetősebb dolog lett volna, igazi csoda, mivel abból a fülkéből akkoriban még Prága környékére sem nagyon lehetett telefonálni, nemhogy Németországba, ráadásul, ha véletlenül sikerült is volna, hát nem volt kagylója sem a készüléknek, legalább tíz éven át...

De hagyjuk a Letnát, úgy tűnik, e terület értelme és di-csősége még várat magára, ki tudja, meddig, de ha eljön az ő ideje is, talán maga a Szellem jelenik meg egyszer itt... A Vltava e mágikus kanyarulatának utolsó állomása az a negyed, amelyet Holešoviceként ismerünk, de amelyhez tulajdonképpen Buben és Bubeneč is hozzá csatolható. Prága legrégebb óta lakott területéről van szó, jóllehet ezt csak kevesen tudják. Az ideális felszín, a természeti adottságok és persze a gázló együttesen vezettek oda, hogy jelentős kereskedelmi útvonal és csomópont alakulhatott ki, már a kelták érkezése előtt. Olyan sűrűn voltak itt a kisebb települések, hogy valójában egyetlen egésznek

mondhatjuk őket – ezekből hozták létre a kelták és az utánuk uralkodó markománok az immár valóban egységes, nagyobb településeket. Utóbbiak ráadásul jó minőségű vasat is elkezdtek gyártani itt. A római korból már írásos emlékeink is vannak, elsősorban Marobudovról, a markománok hatalmas királyáról: az egyetlen ellentmondás az, hogy kelta névről van szó, amelynek jelentése 'dicsőséges győztes'. A cseheket akkoriban egy kelta törzs alapján bójoknak nevezték – Boiohemum -, és fő településüket Bubienumként emlegették, amely világosan utal a mai Bubeneč névre. Így aztán nem csoda, ha néhány kutató és szakember a birodalom keresett központját és középpontját éppen ide helyezi, a holešovicei ív környékére, talán a mai Bubeneč területére. A most folyó hatalmas építkezések azonban gátolják a régészeti kutatásokat, így a szakemberek jó ideig sem alátámasztani, sem pedig cáfolni nem lesznek képesek ezt az érdekes teóriát...

De minek is ez az örökös feltárás és elfedés, bizonyítás és cáfolat, kit érdekelnek ezek a földi dolgok, hiszen éppen most sétál el a túloldali járdán egy szőke kisasszony, csodálatos alakját egyszerre feltárva és elfedve, és az én asszonykám már benn is terem és gyorsan becsukja az ablakot, én pedig visszaiülhetek végre kedvenc karosszé-kembe, egyszóval ismét kezdődhet a nyugalom... Hisz nemsokára itt a „... mágikus éjjel, elérkezett az idő, Prágában élünk, ott, ahol maga a Szellem jelenik meg egyszer...”

Úgyhogy jöjjenek csak, higgyék el, érdemes egy rövid pillantást vetni erre a szépségre ott, a járdán, és azon is túl...

(Kocsis Péter fordítása)

